

**Relatie tussen sociale angst en het ervaren van groepsdruk, gemodereerd
door positieve eigenschappen.**

Masterthesis Jeugdstudies
Door: Rebecca Rothe 3341054
Word count: 5905
21-06-2013
Begeleidster: dr. Z. Harakeh
Universiteit Utrecht
Faculteit Sociale Wetenschappen

Abstract

In deze studie wordt gekeken of er een relatie bestaat tussen sociale angst en het ervaren van groepsdruk. Tevens wordt er gekeken of positieve eigenschappen (i.e. fysieke aantrekkelijkheid en sportiviteit) een direct effect hebben op het ervaren van groepsdruk en of ze een modererend effect hebben op de relatie tussen sociale angst en het ervaren van groepsdruk. De longitudinale data die wordt gebruikt is afkomstig uit het SNARE (Social Network Analysis of Risk behaviour in Early adolescence) project, waarbij scholieren, gedurende twee jaar, werden gevraagd naar hun leefwereld en risicogedragingen. De uiteindelijke steekproef bestaat uit 1219 participanten van 11 tot 17 jaar. Sociale angst en het ervaren van groepsdruk is gemeten aan de hand van zelf-rapportages, positieve eigenschappen aan de hand van peer nominaties. Uit de resultaten van de multivariate lineaire regressieanalyses blijkt dat er op cross- sectioneel niveau een significant verband bestaat tussen sociale angst en het ervaren van groepsdruk maar niet op longitudinaal niveau. Ook blijkt dat positieve eigenschappen geen direct effect hebben op het ervaren van groepsdruk en dat er geen sprake is van een moderatie-effect op de relatie tussen sociale angst en groepsdruk. De huidige studie laat zien dat er een verband bestaat tussen sociale angst en het ervaren van groepsdruk, maar dat de richting van het verband nog onduidelijk is.

Kernwoorden: Sociale angst, groepsdruk, positieve eigenschappen, fysieke aantrekkelijkheid, sportiviteit

Abstract

The aim of this study was to examine the relationship between social anxiety and perceived peer pressure in a large longitudinal sample of adolescents (N=1219) coming from the SNARE project (Social Network Analysis of Risk behavior in Early adolescence) where adolescents were asked about their social life and risk behavior during two years. This study also examines the direct effect of peer valued characteristics (i.e. physical attractiveness and athletic abilities) on perceived peer pressure and if it moderates the relationship between social anxiety and perceived peer pressure. Social anxiety and perceived peer pressure is measured by self- report, the peer valued characteristics by peer nominations. Results from the multivariate linear regression analyses show a significant relationship between social anxiety and perceived peer pressure on cross- sectional level, but not on longitudinal level. Peer valued characteristics do not have a direct effect on perceived peer pressure and do not have a moderating effect on the relation between social anxiety and perceived peer pressure. This study proves that there is a relationship between social anxiety and perceived peer pressure, but the direction of this relationship is still unclear.

Keywords: Social anxiety, peer pressure, peer valued characteristics, physical attractiveness, athletic abilities

Inleiding

Wanneer kinderen in de adolescentie komen, treden er veel psychosociale veranderingen op (Erikson, 1968; Kiran-Esen, 2012). Ze gaan zich bezighouden met het ontwikkelen van hun identiteit wat ze onder andere doen door te interacteren met leeftijdsgenoten en het aansluiten bij groepjes (Brown & Lohr, 1987; Erikson, 1968). Groepen met leeftijdsgenoten hebben een imago waaraan de adolescent zijn identiteit aan ontleent (Brown & Lohr, 1987; Dunphy, 1963; La Greca & Harrison, 2005; La Greca & Lopez, 1997). Het horen bij een groep is in de adolescentie dus erg belangrijk. De groep wordt gevormd en bij elkaar gehouden door middel van groepsnormen en groepsdruk (Dunphy, 1963). Groepsnormen zijn gedragsregels die door iedereen in de groep moet worden nageleefd en worden opgelegd en bewaakt door groepsdruk (Clasen & Brown, 1985). Groepsdruk is de druk die wordt ervaren om te conformeren aan de gedragingen en regels van de rest van de groep (Brown, Clasen & Eicher, 1986). Het ervaren van groepsdruk kan bij adolescenten leiden tot onzekerheid en stress (Sim, 2000) en is een risicofactor voor probleemgedrag (Dielman et al., 1992; Santor, Messervey & Kusumakar, 1999). Daarom is het van belang te kijken wat voorspellers zijn voor het ervaren van groepsdruk en welke adolescenten tot een risicogroep behoren. Huidige studies hebben verschillende individuele kenmerken bekeken als risicofactor van groepsdruk (Adams, 1977; Kiran-Esen, 2012; Santee & Maslach, 1982; Steinberg, 1986; Steinberg, 1987;). Echter zijn er nog geen onderzoeken uitgevoerd die kijken naar sociale angst als voorspeller, terwijl dit zeker in de adolescentie een risicofactor kan zijn (Arnett, 2009). In de adolescentie komt sociale angst vaak het eerst tot uiting (Teachman & Allen, 2006) en sociale angst is van grote invloed op sociale interacties met leeftijdsgenoten (La Greca & Lopez, 1997; Inderbitzen, Walters & Bukowski, 1997; Strauss et al., 1989; Walters & Inderbitzen, 1998). In dit onderzoek wordt er gekeken naar de relatie tussen sociale angst en de ervaren groepsdruk onder adolescenten. Het is bekend dat bepaalde individuele kenmerken de ervaren groepsdruk doen afnemen (Brown, Clasen & Eicher, 1986; Sim & Koh, 2003; Steinberg, 1987). Eigenschappen die door leeftijdsgenoten als positief worden beoordeeld, ook wel 'peer valued characteristics' genoemd, correleren negatief met het ervaren van groepsdruk (Adams, 1977). Ook kunnen deze kenmerken zorgen voor meer acceptatie bij leeftijdsgenoten (Dion & Berscheid, 1974; Langlois et al, 2000; Lerner & Gellert, 1969; Rosen, Underwood & Beron, 2011). Deze positieve eigenschappen kunnen dus een beschermende factor zijn. Vanwege dit gegeven, worden positieve eigenschappen als moderatoren meegenomen in de relatie tussen sociale angst en ervaren groepsdruk. De onderzoeksvraag luidt dan ook: *Bestaat er een relatie tussen sociale angst en het ervaren van groepsdruk en wordt deze gemedereerd door positieve eigenschappen?*

Sociale angst en het ervaren van groepsdruk

Sociale angst is een duidelijke aanhoudende angst voor sociale situaties waarin de persoon mogelijk kritiek of afwijzing kan ervaren van anderen. De persoon is bang voor vernedering en vermijdt daardoor zoveel mogelijk sociale situaties (American Psychiatric Association [DSM-IV], 2011). Studies die de directe relatie tussen sociale angst en ervaren groepsdruk onderzoeken zijn tot op heden nog niet uitgevoerd. Een term die sterk met groepsdruk gerelateerd is, is conformisme (Aiken, 1963; Beloff, 1958; Crutchfield, 1955; Santee & Maslach, 1982; Santor, Messervey & Kusumakar, 1999). Groepsdruk wordt namelijk ervaren wanneer er een druk gevoeld wordt vanuit de

leeftijdsgenoten om te conformeren aan de rest van de groep. Het experiment van Asch (1956) onder acht studenten laat zien hoe één persoon, ondanks dat diegene het juiste antwoord weet op de vraag, toch meegaat met het onjuiste antwoord van de meerderheid van de groep. Volgens Asch (1956) gebeurt het conformeren door middel van groepsdruk. Onderzoeken over sociale angst en conformisme zijn er wel gedaan. Zo hebben Santee en Maslach (1982) een experiment uitgevoerd onder 118 studenten uit Amerika. Zij concludeerden in hun studie dat sociaal angstige studenten vaker met de keus van de meerderheid mee gingen en ze een sterke neiging hebben om te conformeren aan een groep. Lashbrook (2000) concludeert in zijn cross-sectionele onderzoek, waarbij 12 scholieren zijn geïnterviewd, dat er door de angst voor negatieve reacties en gevoelens er geconformeerd wordt aan de groep. Wanneer die angst groot is zal er meer geconformeerd worden (Lashbrook, 2000). Ook Zimbardo (1977) laat in zijn cross-sectionele studie zien dat men eerder conformeert uit angst voor negatieve reacties en afwijzingen door anderen. Lewis en collega's (2008) deden onderzoek, onder 891 scholieren in Amerika, naar motieven van alcoholgebruik en concludeerden dat adolescenten met sociale angst, uit angst voor negatieve reacties, zich meer gaan conformeren en daardoor meer alcohol gaan drinken. Aangezien voorgaand onderzoek aantoonde dat sociaal angstige adolescenten meer conformeren, en conformeren vaak gebeurt door middel van groepsdruk, zou het kunnen zijn dat sociaal angstige adolescenten meer groepsdruk ervaren. Een tweede mogelijke verklaring waarom sociaal angstige adolescenten meer groepsdruk zouden kunnen ervaren is omdat ze minder geaccepteerd en gewaardeerd worden door leeftijdsgenoten (La Greca & Lopez, 1997; La Greca & Stone, 1993; Strauss et al., 1989). Het niet geaccepteerd worden door groepsleden kan leiden tot uitsluiting en afwijzing van de groep (Dunphy, 1963; Erikson, 1968). Zoals eerder aangegeven, is het voor adolescenten heel belangrijk om tot een groepje te horen. Daar ontlenen ze immers hun identiteit aan (Brown & Lohr, 1987; Erikson, 1968). Wanneer de kans aanwezig is dat ze uitgesloten worden, zullen ze hun gedrag aanpassen en conformeren om tot de groep te blijven behoren (Dunphy, 1963). Doordat sociaal angstige adolescenten minder geaccepteerd worden door de groep, zullen ze zich meer gaan conformeren om meer geaccepteerd te worden en uitsluiting te voorkomen. Deze sterke neiging tot conformeren aan de groep en het verlangen naar acceptatie zou druk op kunnen leveren en dus kunnen leiden tot een toename in de ervaren groepsdruk.

Positieve eigenschappen als moderatoren

Met positieve eigenschappen, ook wel 'peer valued characteristics' genoemd, wordt in deze studie eigenschappen bedoeld die door leeftijdsgenoten als positief worden beoordeeld (Vaillancourt & Hymel, 2006). Fysieke aantrekkelijkheid en sportiviteit zijn positieve eigenschappen in de adolescentie (Adams, 1977; Dijkstra & Lindenberg, 2009; Langlois, 2000; Rosen, Underwood & Beron, 2011; Vaillancourt & Hymel, 2006). Naar de relatie tussen deze positieve eigenschappen en groepsdruk is eerder onderzoek gedaan. Dit onder andere door Adams (1977) in een cross-sectionele studie. Hij onderzocht 181 Amerikaanse studenten en keek naar fysieke aantrekkelijkheid en groepsdruk. Het bleek dat fysieke aantrekkelijkheid gerelateerd was aan een verminderde vatbaarheid voor groepsdruk. Studies over positieve eigenschappen en sociale angst zijn er tot op heden niet. Studies naar positieve eigenschappen en acceptatie zijn er wel gedaan. Langlois en collega's (2000) halen in hun meta-analyse verschillende studies aan die stellen dat men gelijkgestemd is over wat fysieke aantrekkelijkheid inhoudt, dat aantrekkelijke kinderen en

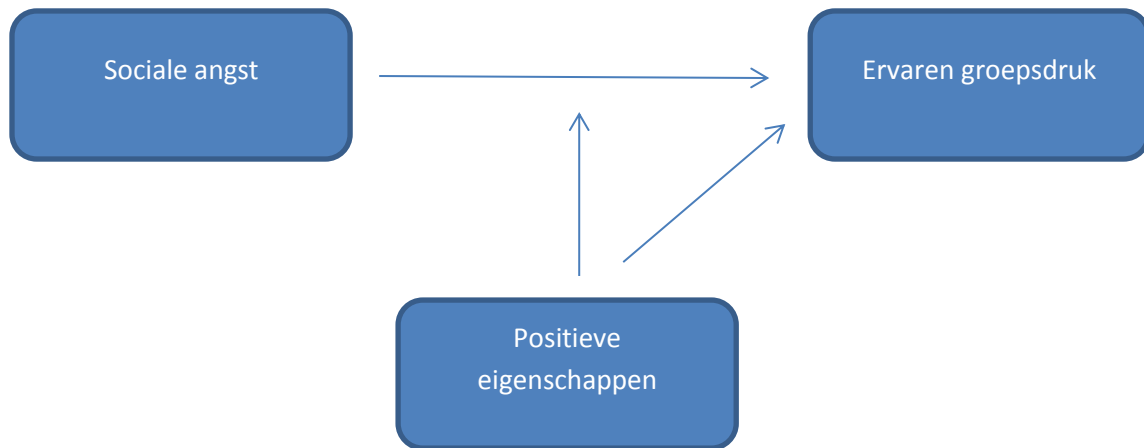
volwassenen positiever worden beoordeeld door bekenden en onbekenden en ook positiever worden behandeld. Andere studies laten zien dat fysieke aantrekkelijkheid en sportiviteit eigenschappen zijn die zorgen voor meer acceptatie bij leeftijdsgenoten (Dion & Berscheid, 1974; Lerner & Gellert, 1969; Rosen, Underwood & Beron, 2011). Zo concluderen Dion en Berscheid (1974) in hun cross-sectionele studie onder basisschool scholieren dat fysiek aantrekkelijke kinderen meer geaccepteerd worden door hun leeftijdsgenoten en dat ze meer positieve beoordelingen krijgen. Ze stellen dat fysieke aantrekkelijkheid een belangrijke factor is tijdens de adolescentie omdat acceptatie van leeftijdsgenoten dan van groot belang is. In de studie van Lerner en Gellert (1969) komt naar voren dat zelfs kleuters al een voorkeur hebben voor een bepaald lichaamstype en deze dan ook meer accepteren. Verder is aangetoond dat fysieke aantrekkelijkheid negatief correleert met gepest worden en buitengesloten worden (Rosen, Underwood & Beron, 2011). Wanneer adolescenten meer geaccepteerd worden door hun leeftijdsgenoten, zou de angst om afgewezen te worden of negatieve evaluaties te krijgen van leeftijdsgenoten kunnen verminderen. Daardoor zou er ook minder groepsdruk kunnen worden ervaren om te conformeren aan de groep. Adolescenten met positieve eigenschappen ervaren minder groepsdruk (Adams, 1977). Of dit ook voor sociaal angstige adolescenten geldt is nog niet bekend. Wellicht kunnen positieve eigenschappen ook bij deze groep als beschermende factoren dienen. Om dit te onderzoeken worden in de huidige studie positieve eigenschappen als moderatoren meegenomen in het verband tussen sociale angst en het ervaren van groepsdruk.

Huidige studie

In deze longitudinale studie wordt de relatie onderzocht tussen sociale angst en het ervaren van groepsdruk. Tot op heden is deze relatie nog niet onderzocht. Daarnaast wordt er onderzocht of positieve eigenschappen (i.e. fysieke aantrekkelijkheid, en sportiviteit) deze relatie modereren. Eerder onderzoek liet zien dat sociale angst een positieve relatie heeft met conformisme. Ook is er aangetoond dat mensen conformeren door middel van het ervaren van groepsdruk. Hierdoor wordt verwacht dat adolescenten die in sterkere mate sociaal angstig zijn, ook meer groepsdruk ervaren om te conformeren aan de groepsnormen. De hypothese luidt dan ook: *Er bestaat een positieve relatie tussen sociale angst en het ervaren van groepsdruk*. Ten tweede wordt er gekeken of positieve eigenschappen een direct effect hebben op het ervaren van groepsdruk. Uit eerder onderzoek bleek dat positieve eigenschappen een negatieve relatie hebben met het ervaren van groepsdruk. Verwacht wordt dan ook dat adolescenten met positieve eigenschappen minder groepsdruk ervaren dan adolescenten zonder deze eigenschappen. De tweede hypothese luidt daarom: *Er bestaat een negatieve relatie tussen positieve eigenschappen en het ervaren van groepsdruk*. Ten derde wordt er onderzocht of er een moderatie effect van positieve eigenschappen is op het verband tussen sociale angst en het ervaren van groepsdruk. Studies lieten zien dat deze positieve eigenschappen een negatieve relatie hebben met het ervaren van groepsdruk en conformerend gedrag en dat ze een positieve relatie hebben met acceptatie en positieve evaluatie van leeftijdsgenoten. Verwacht wordt dat sociaal angstige adolescenten die over positieve eigenschappen beschikken, meer geaccepteerd worden door leeftijdsgenoten, ze daardoor ook minder angst voelen voor negatieve reacties van leeftijdsgenoten en ze daardoor minder druk voelen om te conformeren aan de groepsnormen om erbij te horen waardoor ze minder groepsdruk ervaren. De derde hypothese luidt dan ook: *De positieve relatie tussen sociale angst en het ervaren van groepsdruk wordt verzwakt wanneer deze*

sociaal angstige adolescenten positieve eigenschappen hebben. Figuur 1 laat een theoretisch model van de onderzoeksvraag zien.

Figuur 1. Theoretisch model.

Methode

Onderzoeksdesign en procedure

Voor deze huidige studie is gebruik gemaakt van longitudinale data van het SNARE project (Social Network Analysis of Risk behaviour in Early adolescence). Hierbij werd twee jaar gekeken naar de sociale ontwikkeling en risicogedragingen van adolescenten van het eerste en tweede jaar van de middelbare school. De scholieren waren verworven op één middelbare school in Midden-Nederland en één middelbare school in Noord-Nederland. De docenten en ouders van de scholieren werden per brief op de hoogte gesteld van dit onderzoek. Ouders konden hun bezwaar maken om hun kind niet te laten participeren aan dit onderzoek door middel van het terugsturen van de antwoordkaart. In totaal hebben 21 scholieren niet geparticipeerd aan het onderzoek. Dit was om verschillende redenen zoals: het kost teveel tijd, vindt het niet nodig, kind spreekt gebrekkig Nederlands, etc. Daarnaast waren er zeven kinderen chronisch ziek en was er één kind verhuisd naar het buitenland, waardoor ze niet meer konden deelnemen aan het onderzoek. Er zijn in totaal zes meetmomenten, drie per jaar, en een baseline meting. De metingen die in deze studie worden gebruikt zijn T1 en T2. De meting van T1 is uitgevoerd in oktober 2011, de meting van T2 in december 2011. De scholieren moesten op de computer een vragenlijst invullen. Dit duurde ongeveer 40 minuten en werd in een mentoruur gedaan. Tijdens het invullen van de vragenlijst zaten er twee onderzoekers of onderzoeksassistenten en de mentor in het lokaal. Er was altijd iemand aanwezig van het onderzoek voor vragen of eventuele onduidelijkheden of ongemakken. Voordat de vragenlijst werd ingevuld, werd aan de kinderen verteld hoe ze moesten inloggen, dat het anoniem was en dat iedereen het eerlijk en voor zichzelf moest invullen. Het daadwerkelijke doel van het onderzoek werd niet verteld

om sociaal wenselijke antwoorden te voorkomen. Na het invullen werden de scholieren beloond met wat lekkers. De inlognaam werd veranderd in een nummer om op deze manier anonimiteit en privacy te waarborgen. Wanneer er iemand ziek was, werd er naar een moment gezocht om diegene de vragenlijst, binnen een maand, alsnog te laten invullen.

Participanten

Er deden in totaal 1283 participanten mee aan het project. Hiervan zijn 64 participanten verwijderd die niet aan beide meetmomenten hebben meegedaan. Uit een chi-kwadraat toets bleek dat deze uitvallers niet significant verschilden op belangrijke covariaten (Sekse: $\chi^2 = 1,18$; $df = 1$; $p = 0.28$, opleidingsniveau: $\chi^2 = 1,49$; $df = 1$; $p = 0.21$, groepsdruk T1: $\chi^2 = 4,78$; $df = 4$; $p = 0.25$). De uiteindelijke steekproef bevatte 1219 participanten. Hiervan waren er 49,4% jongens en 50,6% meisjes. De leeftijd lag tussen de 11 en 17 jaar ($M=13,19$, $SD=0,72$) en 44,8% had een laag opleidingsniveau (LWOO, VMBO-BG, VMBO-TH) en 55,2% had een midden/hoog opleidingsniveau (HAVO, HAVO/VWO, VWO).

Meetinstrumenten

Sociale angst, peer pressure en peer valued characteristics zijn de variabelen uit de SNARE dataset die voor deze studie zijn gebruikt. Sociale angst en peer valued characteristics worden meegenomen op T1, peer pressure op T1 en T2.

Sociale angst- Sociale angst wordt in deze studie gezien als een angst voor sociale situaties, kritische beoordelingen door anderen en afwijzingen (Furmark, T. et al, 1999). Acht items zijn in de vragenlijst opgenomen om sociale angst te meten. De schaal in dit onderzoek is gebaseerd op de schaal die gebruikt is in de onderzoeken van Furmark en collega's (1999) en Gren-Landell en collega's (2009). De items zijn stellingen die gaan over moeilijke situaties waarbij de scholier angst kan ervaren. Een voorbeeld item is: 'Een gesprek beginnen met iemand die je niet kent'. De scholier kan antwoorden op een 5-punts Likert-schaal van 'geen' tot 'veel' hoeveel angst ze zouden voelen in zo'n bepaalde situatie. Bij deze variabele is er sprake van *planned missingness*. Er zijn drie vaste vragen van de acht, die alle participanten moesten beantwoorden. Daarnaast zijn er twee van de acht vragen variabel en kreeg iedere participant random nog twee vragen toegekend om te beantwoorden. In dit onderzoek is op basis van de drie vaste vragen een schaal gemaakt. De Cronbach's alpha van deze schaal op T1 is 0,82.

Peer pressure- Onder peer pressure wordt in deze studie de ervaren kwetsbaarheid voor groepsdruk verstaan. Groepsdruk is de druk die wordt ervaren om te conformeren aan de gedragingen en regels van de rest van de groep (Brown, Clasen & Eicher, 1986). Peer pressure is gemeten met zes items op T1 en T2. De schaal is nieuw ontwikkeld en gebaseerd op onder andere studies van Steinberg (2007) en Santor, Messervey en Kusumakar (2000). Een voorbeeld item is: 'Sommige jongeren doen bepaalde dingen die ze anders niet zouden doen, omdat ze anders niet meer bij de groep horen'. De scholieren kunnen op een 5-punts Likert-schaal antwoord geven of de stelling van toepassing is op hen zelf van 'Geldt absoluut niet voor mij' tot 'Geldt vaak voor mij'. Ook bij deze variabele is *planned missingness* gehanteerd en is de schaal gebaseerd op de drie vaste vragen. De Cronbach's alpha van

deze schaal op T1 is 0,92 en op T2 is dat 0,88.

Peer valued characteristics- Peer valued characteristics zijn eigenschappen/competenties die door leeftijdsgenoten als positief worden beoordeeld (Vaillancourt & Hymel, 2006). In deze studie worden ze positieve eigenschappen genoemd. Aan de hand van twee vragen hebben de scholieren klasgenoten genomineerd die volgens hen deze eigenschappen hadden. Dit zijn de zogenaamde 'peer nominaties'. Er zijn twee positieve eigenschappen gemeten op T1: fysieke aantrekkelijkheid en sportiviteit. De eerste vraag was: 'Wie zijn goed in sport?' en de tweede vraag was: 'Welke klasgenoten zien er mooi/knap uit?'. De scholieren mochten onbeperkt nomineren en konden hun klasgenoten selecteren uit een lijst. De twee vragen worden als aparte variabelen (fysieke aantrekkelijkheid en sportiviteit) opgenomen in het model en als aparte moderator getoetst.

Covariaten- In dit onderzoek wordt ten eerste sekse als covariaat opgenomen (0 = meisje en 1 = jongen). Berndt (1979), Brown (1982), Brown, Clasen en Eicher (1986) en Santor, Messervey en Kusumakar (1999) vonden sekse verschillen in vatbaarheid voor groepsdruk. Echter waren de bevindingen tussen deze onderzoeken inconsistent. Verder bleek dat meisjes vaak sterker de neiging hebben zich te conformeren aan de groep en trekken ze zich meer aan van de mening van hun sociale omgeving (Adams, 1977; Reijntjes et al., 2011). Wellicht ervaren meisjes daardoor meer groepsdruk. Sekse wordt daarnaast ook meegenomen als confounder. Dit omdat uit voorgaande studies is gebleken dat sekse ook invloed heeft op de onafhankelijke variabele in deze studie, namelijk sociale angst. Volgens de literatuur scoren meisjes hoger op sociale angst dan jongens (Reijntjes et al., 2011; La greca & Lopez, 1998). Opleidingsniveau wordt enkel als covariaat meegenomen. In de studie van Van Dorsselaer en collega's (2010) wordt namelijk gesteld dat lager-opgeleide scholieren (VMBO leerlingen) meer vrije tijd met vrienden doorbrengen dan hoger-opgeleide scholieren. Wellicht ervaren zij daardoor meer groepsdruk. Deze variabele bestaat uit zes categorieën: LWOO, VMBO-BG, VMBO-TH, HAVO, HAVO/VWO en VWO. Opleidingsniveau is voor de analyse gedichotomiseerd in laag (LWOO, VMBO-BG, VMBO-TH) en midden/hoog (HAVO, HAVO/VWO, VWO), waarbij 0= laag en 1= midden/hoog. Ten slotte wordt groepsdruk op T1 meegenomen als covariaat omdat verwacht wordt dat het een sterke voorspeller is voor groepsdruk op T2.

Data-analyseplan

Voor het analyseren van de dataset wordt gebruik gemaakt van het computerprogramma SPSS versie 20.0. De dataset is gecontroleerd op uitbijters. Deze werden niet aangetroffen. De dataset werd geïmputeerd door middel van multiële imputatie (Acock, 2005), omdat er sprake is van *planned missingness* op de items van de sociale angst schaal en de groepsdruk schaal. Daarna worden eerst de beschrijvende statistieken (gemiddelden en standaard deviaties) opgevraagd om te zien in welke mate scholieren sociaal angstig zijn en in welke mate de scholieren groepsdruk ervaren. Ook wordt er gekeken hoe vaak de participanten genomineerd zijn voor fysieke aantrekkelijkheid en sportiviteit. Daarna is bekeken door middel van t-toetsen voor onafhankelijke steekproeven of er significante verschillen zijn tussen sekse en opleidingsniveau op de variabelen sociale angst, ervaren groepsdruk, fysieke aantrekkelijkheid en sportiviteit. Er wordt gebruik gemaakt van lineaire regressie analyses, van waar de aannames moeten worden getoetst. Er is aan de aannames voldaan. Als eerste is er een bivariate lineaire regressie uitgevoerd waarbij er gekeken wordt naar de relatie tussen de

afhankelijke variabele en elke voorspeller apart. Eerst wordt er cross-sectioneel gekeken met groepsdruk op T1, daarna longitudinaal met groepsdruk op T2. Tot slot worden er twee hiërarchische multivariate lineaire regressieanalyses uitgevoerd om directe effecten en het moderatie-effect te toetsen. Eén keer om het cross-sectioneel te bekijken met zowel de voorspellers als de afhankelijke variabele op T1, en één keer om het longitudinaal te bekijken met de voorspellers op T1 en de afhankelijke variabele op T2. Eerst worden de variabelen sociale angst, fysieke aantrekkelijkheid en sportiviteit gecentreerd om het interactie-effect te interpreteren. Daarna wordt er een nieuwe variabele aangemaakt voor de interactietermen (sociale angst*fysieke aantrekkelijkheid en sociale angst*sportiviteit). In blok 1 worden de covariaten en de voorspellers geplaatst en in blok 2 de interactietermen (sociale angst*fysieke aantrekkelijkheid en sociale angst*sportiviteit). Er wordt gekeken of de interactietermen significant zijn. Wanneer dit niet het geval is wordt er in blok 1 gekeken of de hoofdeffecten significant zijn en wat de waarde is van de proportie verklaarde variantie (R^2) van elk model.

Resultaten

Beschrijvende statistieken

Scholieren gaven aan, op een schaal van 1 t/m 5, geen tot weinig sociale angst te ervaren op meetmoment 1. Ook gaven ze aan, op een schaal van 1 t/m 5, geen tot weinig groepsdruk te ervaren op beide meetmomenten (zie tabel 1).

Tabel 1. *Beschrijvende statistieken van ervaren groepsdruk en sociale angst*

	M	SD
Groepsdruk T1	1,56	0,66
Groepsdruk T2	1,52	0,72
Sociale angst T1	1,69	0,64

Aan de hand van een t-toets voor onafhankelijke steekproeven was er een significant verschil tussen opleidingsniveau op groepsdruk T1 en T2 en tussen opleidingsniveau op sportiviteit. Scholieren met een laag opleidingsniveau ervaren meer groepsdruk, en werden minder vaak genomineerd voor het goed zijn in sport dan scholieren met een midden/hoog opleidingsniveau. Verder was er een significant verschil tussen sekse en groepsdruk op T2, sociale angst, sportiviteit en fysieke aantrekkelijkheid. Meisjes ervaren iets minder groepsdruk op T2, hadden meer sociale angst, werden minder vaak genomineerd voor het goed zijn in sport en werden vaker genomineerd voor fysiek aantrekkelijk zijn dan jongens (zie tabel 2).

Tabel 2. Beschrijvende statistieken van opleidingsniveau en sekse op groepsdruk, sociale angst, sportiviteit en fysieke aantrekkelijkheid

	Opleidingsniveau				Sekse			
	Laag		Midden/hoog		Meisje		Jongen	
	M	SD	M	SD	M	SD	M	SD
Groepsdruk T1	1,61 ^a	0,68	1,52 ^b	0,64	1,54	0,74	1,58	0,72
Groepsdruk T2	1,59 ^a	0,73	1,46 ^b	0,71	1,47 ^a	0,65	1,57 ^b	0,63
Sociale angst T1	1,70	0,74	1,66	0,71	1,78 ^a	0,67	1,57 ^b	0,66
Sportiviteit T1	5,56 ^a	5,24	7,47 ^b	5,19	4,80 ^a	4,62	8,71 ^b	4,68
Fysieke aantrekkelijkheid T1	2,95	3,24	3,01	3,21	4,52 ^a	4,63	1,31 ^b	4,62

Noot : Gemiddelden met verschillende superscripts verschillen significant met elkaar ($p < .05$)

In de correlatietabel (zie tabel 3) is te zien dat groepsdruk op T1 positief significant correleerde met groepsdruk op T2 en met sociale angst op T1. Groepsdruk op T1 correleerde negatief significant met fysieke aantrekkelijkheid op T1. Sociale angst op T1 had een positieve significante correlatie met groepsdruk op T2 en een negatieve significante correlatie met sportiviteit op T1. Tot slot correleerde sportiviteit op T1 positief significant met fysieke aantrekkelijkheid op T1.

Tabel 3. Correlatiematrix groepsdruk, sociale angst, sportiviteit en aantrekkelijkheid

	1.	2.	3.	4.	5.
1. Groepsdruk T1	1				
2. Groepsdruk T2	0,44***	1			
3. Sociale angst T1	0,31***	0,19***	1		
4. Sportiviteit T1	0,01	0,02	-0,13***	1	
5. Fysieke aantrekkelijkheid T1	-0,06*	-0,03	0,00	0,08*	1

Noot : * = $p < .05$, ** = $p < .01$, *** = $p < .001$

Cross-sectionele analyses

Bevindingen tonen aan dat sociale angst een significante voorspeller was voor groepsdruk op T1 (zie tabel 4). Meer sociale angst voorspelde het meer ervaren van groepsdruk. Sociale angst verklaart 11% van de variantie van groepsdruk. Sportiviteit en fysieke aantrekkelijkheid waren geen significante voorspellers voor groepsdruk op T1 (zie tabel 4).

Tabel 4. *Bivariate lineaire regressie op groepsdruk op T1*

	Groepsdruk T1		
	B	SE	β
Sociale angst T1	0,32	0,05	0,30***
Sportiviteit T1	0,00	0,00	0,00
Fysieke aantrekkelijkheid T1	-0,01	0,01	-0,06

Noot : * = $p < .05$, ** = $p < .01$, *** = $p < .001$

Vervolgens werd er een multiële lineaire regressieanalyse uitgevoerd om te kijken of er sprake is van een moderatie-effect van de variabelen sportiviteit en fysieke aantrekkelijkheid op het verband tussen sociale angst en groepsdruk. Sekse bleek geen significante covariaat te zijn, opleidingsniveau wel (zie tabel 5). Dit was een negatief significant verband. Ook bleken de interactie-termen niet significant te zijn, waardoor er dus geen sprake is van een moderatie-effect. Het hoofd-effect van sociale angst op groepsdruk op T1 was wel significant. Dit was een positief significant verband.

Tabel 5. *Multivariate lineaire regressie op groepsdruk op T1 – Cross-sectioneel*

		Groepsdruk T1		
		B	SE	β
Blok 1	Opleidingsniveau (ref.= laag)	-0,09	0,04	-0,07*
	Sekse (ref.= meisjes)	0,10	0,06	0,07
	Sociale angst	0,35	0,05	0,35***
	Sportiviteit	0,01	0,00	0,04
	Fysieke aantrekkelijkheid	-0,01	0,01	-0,05
Blok 2	Sociale angst*Sportiviteit	0,00	0,01	-0,01
	Sociale angst*Fysieke aantrekkelijkheid	-0,01	0,01	-0,04

Noot : * = $p < .05$, ** = $p < .01$, *** = $p < .001$

Longitudinale analyses

De bivariate analyse gaf aan dat sociale angst een significante voorspeller is voor ervaren groepsdruk op T2 (zie tabel 6). Sociale angst verklaard 4% van de variantie van ervaren groepsdruk op T2. Meer sociale angst op T1 voorspelde het meer ervaren van groepsdruk op T2. Sociale angst heeft dus een voorspellende waarde over de tijd heen. Fysieke aantrekkelijkheid en sportiviteit zijn geen significante voorspellers.

Tabel 6. *Bivariate lineaire regressie op ervaren groepsdruk op T2*

	Ervaren groepsdruk T2		
	B	SE	β
Sociale angst T1	0,22	0,04	0,19***
Sportiviteit T1	0,00	0,00	0,02
Fysieke aantrekkelijkheid T1	-0,01	0,01	-0,02

Noot : * = $p < .05$, ** = $p < .01$, *** = $p < .001$

Nadat de multivariate lineaire regressie was uitgevoerd voor ervaren groepsdruk op T2, bleken zowel opleidingsniveau als sekse significante covariaten (zie tabel 7). Sekse heeft een positief significant verband met ervaren groepsdruk op T2 en opleidingsniveau een negatief significant verband met ervaren groepsdruk op T2. Jongens bleken meer groepsdruk te ervaren, als ook de lager opgeleiden. Sociale angst was geen significante voorspeller meer wanneer er werd gecorrigeerd voor ervaren groepsdruk op T1. Ervaren groepsdruk op T1 is in deze analyse meegenomen als covariaat en was een significante voorspeller voor ervaren groepsdruk op T2. Sociale angst kon dus niet de toe of afname van ervaren groepsdruk voorspellen. De interactie-termen waren wederom niet significant. Ook wanneer er longitudinaal werd gekeken was er geen sprake van een moderatie-effect.

Tabel 7. *Multivariate lineaire regressie op ervaren groepsdruk op T2 - Longitudinaal*

		Ervaren groepsdruk T2		
		B	SE	β
Blok 1	Opleidingsniveau (ref.= laag)	-0,15	0,05	-0,11***
	Sekse (ref.= meisjes)	0,18	0,06	0,12**
	Ervaren groepsdruk T1	0,11	0,05	0,29***
	Sociale angst	0,09	0,04	0,03
	Sportiviteit	0,00	0,01	0,02
	Fysieke aantrekkelijkheid	0,01	0,01	0,04
Blok 2	Sociale angst*Sportiviteit	0,01	0,01	0,04
	Sociale angst*Fysieke aantrekkelijkheid	-0,02	0,02	-0,03

Noot : * = $p < .05$, ** = $p < .01$, *** = $p < .001$

Discussie

Het doel van deze studie was om te onderzoeken of er een relatie is tussen sociale angst en het ervaren van groepsdruk. Ook is er onderzocht of deze relatie gemodereerd wordt door positieve eigenschappen. Uit de analyses blijkt dat er een relatie bestaat tussen sociale angst en ervaren groepsdruk. Echter is dit verband alleen gevonden op cross-sectioneel niveau en niet op longitudinaal niveau. Het moderatie-effect van positieve eigenschappen was niet significant. Ook het directe verband van positieve eigenschappen op het ervaren van groepsdruk was niet significant.

Sociale angst en ervaren groepsdruk

Uit de resultaten blijkt dat sociale angst een voorspeller is voor het ervaren van groepsdruk op hetzelfde meetmoment (cross-sectioneel), maar niet voor het ervaren van groepsdruk op een later meetmoment (longitudinaal). Wanneer er rekening gehouden wordt met eventueel andere verklarende factoren, zoals sekse, opleidingsniveau of ervaren groepsdruk op een eerder meetmoment, is de relatie tussen sociale angst en ervaren groepsdruk niet meer significant. Naar de relatie tussen sociale angst en ervaren groepsdruk is nog geen eerder onderzoek gedaan. Resultaten uit de huidige studie zijn daarom geheel vernieuwend ten opzichte van wat bekend is in dit veld. Dat er geen significant verband is tussen sociale angst en ervaren groepsdruk kan ten eerste verklaard worden vanuit de definitie van sociale angst. Zoals sociale angst in de DSM-IV wordt omschreven, bestaat er een duidelijke aanhoudende angst voor sociale situaties waarin de persoon mogelijk kritiek of afwijzing kan ervaren van anderen. De persoon is bang voor vernedering en vermijdt daardoor zoveel mogelijk sociale situaties (American Psychiatric Association [DSM-IV], 2011). In vooral het laatste gedeelte van deze omschrijving kan een verklaring worden gevonden. Doordat sociaal angstige personen sociale situaties vermijden zullen ze zich minder in groepen begeven. Deze aanname wordt bevestigd in het onderzoek van La Greca en Lopez (1997) en Newman en Newman (2001) en ook Lewis en collega's (2008) stellen, in hun onderzoek naar alcohol consumptie, dat sociaal angstige adolescenten zich onttrekken van sociale interacties waardoor ze minder alcohol drinken dan leeftijdsgenoten. Aangezien het feit dat sociaal angstige personen zich minder in groepen begeven, zullen ze wellicht daardoor weinig met groepsdruk te maken krijgen. Ten tweede kan het niet-significante longitudinale verband tussen sociale angst en het ervaren van groepsdruk verklaard worden door het feit dat er zeer weinig ervaren groepsdruk is gemeten in de steekproef. Omdat deze variabele zeer weinig voorkomt in de steekproef zijn effecten op deze variabele ook moeilijk te meten. Hoewel er op longitudinaal niveau geen significant verband gevonden is tussen sociale angst en het ervaren van groepsdruk, moet er niet aan voorbij gegaan worden dat er op cross-sectioneel niveau wel een significant verband is gevonden. Dit zou erop kunnen wijzen dat de richting van het verband omgekeerd is. Wellicht is het ervaren van groepsdruk een voorspeller van sociale angst. Dit verband is nog niet eerder onderzocht. In het cross-sectionele onderzoek van Adams (1977) wordt geconcludeerd dat er meer groepsdruk wordt ervaren door de minder populaire en minder geaccepteerde adolescenten van een groep. Minder populaire en minder geaccepteerde adolescenten zijn ook vaker sociaal angstig, concluderen onder andere La Greca en Lopez (1997) en La Greca en Stone (1993). Teachman en Allen (2006) stellen ook dat een verminderd gevoel van acceptatie door anderen kan leiden tot sociale angst. Wellicht wordt er meer groepsdruk ervaren

door minder acceptatie van de groep waardoor er een aanhoudende angst kan ontstaan voor negatieve reacties en kritiek van leeftijdsgenoten wat resulteert in sociale angst. Ook in het cross-sectionele onderzoek van Lashbrook (2000) wordt geconcludeerd dat wanneer adolescenten groepsdruk ervaren, ze zich meer geïsoleerd, bespot en inadequaar voelen. Wellicht zou dit kunnen leiden tot sociale angst. Toekomstig onderzoek zou dit verband kunnen toetsen. Verder blijkt sekse een significante covariaat en is in de beschrijvende statistieken af te lezen dat jongens significant meer groepsdruk ervaren en dat meisjes significant meer sociaal angstig zijn. Dat jongens meer groepsdruk ervaren dan meisjes is overeenkomstig met de bevindingen van Berndt (1979) en Brown (1982) maar inconsistent met de bevindingen van Brown, Clasen en Eicher (1986) en Santor, Messervey & Kusumakar (1999). Echter werd er in het onderzoek van Brown, Clasen en Eicher (1986) enkel gekeken of er druk gevoeld werd te conformeren naar deviante groepsnormen en in de onderzoeken van Brown (1982) en Berndt (1979) naar groepsdruk op neutrale groepsnormen. De inconsistentie met het onderzoek van Santor, Messervey & Kusumakar (1999) kan hier echter niet door verklaard worden aangezien in beide gevallen werd gekeken naar groepsdruk op neutrale groepsnormen. Volgens Sim en Koh (2003) bestaan er verschillende vormen van groepsdruk waar ieder weer in verschillende mate vatbaar voor is. Deze verschillende vormen worden in studies echter vaak niet onderscheiden. In de meeste studies wordt enkel onderscheid gemaakt in groepsdruk voor deviante groepsnormen (deviante groepsdruk) en groepsdruk voor neutrale groepsnormen (neutrale groepsdruk), hoewel volgens Sim en Koh (2003) 'neutrale groepsdruk' ook weer opgesplitst kan worden in verschillende vormen. Wellicht meet elk onderzoek weer een andere vorm van groepsdruk en schaarft dat onder 'neutrale groepsdruk' en is er een sekse verschil in vatbaarheid voor bepaalde vormen van groepsdruk. Wanneer de operationalisatie van 'neutrale groepsdruk' anders wordt gehanteerd, kunnen resultaten wat betreft verschillen in sekse inconsistent zijn. Het resultaat dat meisjes significant meer sociaal angstig zijn dan jongens is consistent met voorgaand onderzoek. Zo stellen La Greca en Lopez (1998) dat meisjes kwetsbaarder zijn voor beoordelingen van anderen over hun uiterlijk of gedrag, wat kan doorslaan in sociale angst. In het onderzoek van Reijntjes en collega's (2010) wordt dit ook bevestigd. La Greca en Lopez (1998) concluderen ook dat sociaal angstige meisjes minder beste vrienden hebben waarbij sprake is van intimiteit en kameraadschap. Bij sociaal angstige jongens was dit niet het geval. Dit zou ook kunnen verklaren dat jongens meer groepsdruk ervaren dan meisjes. Ze hebben meer te maken met sociale relaties en groepen en zullen daardoor ook meer met groepsdruk te maken krijgen. Opleidingsniveau is ook een significante covariaat gebleken. Lager opgeleiden ervaren significant meer groepsdruk dan hoger opgeleiden. Deze bevinding is in lijn met de studie van Van Dorsselaer en collega's (2010). Zij stellen dat scholieren met een lager opleidingsniveau (VMBO) meer vrije tijd met hun vrienden doorbrengen dan scholieren met een hoger opleidingsniveau (HAVO of VWO). Dat zij meer tijd doorbrengen met hun vrienden zou kunnen verklaren waarom zij meer groepsdruk ervaren.

Positieve eigenschappen en ervaren groepsdruk

Uit de huidige studie blijkt dat positieve eigenschappen geen voorspellers zijn van het ervaren van groepsdruk en geen moderatoren zijn op het verband tussen sociale angst en ervaren groepsdruk. Deze bevinding is niet geheel in lijn met voorgaand onderzoek. Zo stelt Adams (1977) dat positieve eigenschappen beschermende factoren kunnen zijn voor groepsdruk. Volgens Adams (1977) ontwikkelen fysiek aantrekkelijke personen zich meer sociaal-cognitief en sociaal-evaluatief.

Daardoor zijn vooral meisjes minder kwetsbaar voor evaluaties van anderen en hadden jongens meer het gevoel dat ze controle hadden over hun eigen gedrag waardoor ze minder groepsdruk ervaren. De inconsistentie tussen de resultaten uit de huidige studie en de studie van Adams (1977) zou verklaard kunnen worden door het feit dat in de studie van Adams (1977) niet alleen naar peer nominaties is gekeken, maar ook naar zelf-evaluaties. Wellicht wordt het significante verband uit die studie voornamelijk verklaard doordat de participanten zichzelf als fysiek aantrekkelijk beschouwden dan dat hun leeftijdsgenoten dat deden. Een andere verklaring voor het verschil in resultaten zou afgeleid kunnen worden uit de studies van onder andere Dunphy (1963) en Bishop en collega's (2004). In beide studies wordt beschreven dat een groep is opgebouwd uit een 'crowdleader' en een 'sociocenter'. Een crowdleader heeft een hoge status en macht, is verantwoordelijk voor de status van de groep en moet verschillende leiderschapsfuncties op zich nemen. De sociocenter is de rest van de groep en de volgers van de crowdleader(s). Zij voeren groepsdruk uit op elkaar om de groepsnormen in stand te houden. Zo wordt de groep bij elkaar gehouden en de groepsstatus bewaakt (Dunphy, 1963). In de studie van Bishop en collega's (2004) wordt beschreven dat groepsnormen ten eerste worden bepaald door de vorige generaties, en ten tweede door de crowdleader(s). De crowdleaders zijn het meest populair en hebben de status en de macht om nieuwe groepsnormen in te brengen. In dezelfde studie is aan scholieren gevraagd welke eigenschappen passen bij de populairste mensen met de meeste status en macht. 61% noemde fysieke aantrekkelijkheid en 55% noemde sportiviteit. Wellicht zijn de personen die in de huidige studie als sportief of fysiek aantrekkelijk zijn genomineerd wel de 'crowdleaders'. Als dit het geval is zou het betekenen dat deze personen de macht hebben om groepsnormen te bepalen. Dit zou kunnen verklaren waarom deze groep geen groepsdruk voelt om te conformeren aan de groepsnormen. Ze hebben namelijk deze groepsnormen zelf bepaald en kunnen ze ook weer veranderen (Bishop et al., 2004).

Sterke punten & limitaties

Sterke punten van dit onderzoek zijn ten eerste dat er een grote sample is gebruikt met een gelijke verdeling van jongens en meisjes, afkomstig van twee verschillende gebieden van het land. Ten tweede is er gebruik gemaakt van zowel cross-sectionele als longitudinale data. Naast deze sterke punten zijn er ook een aantal beperkingen op te merken. Ten eerste zijn de resultaten van sociale angst en ervaren groepsdruk afgeleid uit zelfrapportages. Doordat sociale angst en het ervaren van groepsdruk lastige en persoonlijke onderwerpen zijn, zou het kunnen zijn dat scholieren sociaal wenselijke antwoorden geven. Dit zou tot gevolg kunnen hebben dat er minder sociale angst wordt gerapporteerd en minder ervaren groepsdruk. Echter zijn de scholieren erop geattendeerd dat de vragenlijst volledig anoniem is, wat de kans op sociaal wenselijke antwoorden verkleint. Verder wordt in eerder onderzoek geconcludeerd dat de betrouwbaarheid en validiteit van zelfrapportages, ondanks de kans op sociaal wenselijke antwoorden, nog steeds voldoende is (Brenner et al., 1995). Ten tweede is de construct validiteit van positieve eigenschappen discutabel. Deze eigenschappen zijn gemeten door peer nominaties. Echter wordt er in het onderzoek van Vaillancourt & Hymel (2006) gesteld dat scholieren met een hogere mate van populariteit, eerder genomineerd worden voor onder andere fysieke aantrekkelijkheid en sportiviteit. Het zou kunnen zijn dat in de huidige studie meer populariteit is gemeten in plaats van of iemand daadwerkelijk die positieve eigenschappen heeft. Dit zou kunnen worden opgelost door in toekomstig onderzoek, naast de peer nominaties, de

positieve eigenschappen te laten beoordelen en toekennen door een onafhankelijke jury. In studies van onder andere Adams (1977), Dion & Bernscheid (1974) en Rosen, Underwood & Beron (2011) is deze methode ook gebruikt. Dion & Bernscheid (1974) stellen dat deze methode geschikt is aangezien jongeren van volwassenen hebben geleerd om aantrekkelijk en onaantrekkelijk te onderscheiden en beoordelingen van jongeren en volwassenen schelen niet significant van elkaar op dit gebied. Het zou kunnen voorkomen dat de mate van populariteit de data van positieve eigenschappen vertroebelt. Echter is deze methode wellicht niet haalbaar bij het aantal participanten uit de huidige studie. Het aantal participanten van bovenstaande studies was beduidend minder waardoor het beter haalbaar was. Toekomstig onderzoek zou hierin een afweging moeten maken. Ten derde is dit onderzoek wellicht minder goed te generaliseren. Dit omdat er in deze studie zeer weinig sociale angst bij de scholieren gemeten is, slechts 3%. Dit terwijl de prevalentie van sociale angst bij jongeren tussen de 13 en 17 jaar ongeveer 10% is (www.nji.nl). Ook de variabele ervaren groepsdruk is in geringe mate (2,7%) gemeten in de huidige studie. Hierdoor zijn effecten op de variabelen moeilijk te meten omdat die variabelen bijna niet voorkomen bij de participanten. Deze beperking zou kunnen worden opgelost door in het vervolg een 'high-risk sample' te nemen met sociaal angstige adolescenten of adolescenten die veel groepsdruk ervaren. Ten vierde is in de longitudinale analyse het tweede meetmoment van ervaren groepsdruk slechts twee maanden later genomen. Wellicht was er wel een effect van sociale angst op ervaren groepsdruk gevonden op longitudinaal niveau wanneer het tweede meetmoment van ervaren groepsdruk een aantal maanden later was genomen. Toekomstige studies zouden dit kunnen onderzoeken door een langer tijdsbestek tussen de twee meetmomenten van ervaren groepsdruk te hanteren.

Implicaties

Een verband tussen sociale angst en het ervaren van groepsdruk is alleen aangetoond op cross-sectioneel niveau en niet op longitudinaal niveau. Ook blijken positieve eigenschappen geen moderatie-effect te hebben op dit verband. Huidig onderzoek en eventueel vervolgonderzoeken dragen bij aan de wetenschappelijke kennis over welke mechanismen er invloed hebben op zowel groepsdruk als sociale angst en op welke wijze. Ook draagt het bij aan kennis over welke groepen er extra vatbaar zijn voor groepsdruk en wat zou kunnen helpen om die groepsdruk te doen afnemen of voorkomen. Door het vergroten van deze kennis kunnen risicogroepen in kaart worden gebracht en interventie- en preventieprogramma's ontwikkeld en/of verbeterd worden. Op deze manier kunnen negatieve consequenties van het ervaren van groepsdruk voorkomen of beperkt worden. Vervolgonderzoek om de richting van het verband tussen sociale angst en het ervaren van groepsdruk is gewenst. Vervolgonderzoek naar andere voorspellers van het ervaren van groepsdruk wordt ook aangeraden omdat het ervaren van groepsdruk een grote rol speelt in de adolescentie en van invloed is op sociale interacties met leeftijdsgenoten en identiteitsontwikkeling (Brown, Clasen & Eicher, 1986; Clasen & Brown, 1985; Dunphy, 1963).

Referenties

- Acock, A. C. (2005). Working with missing values. *Journal of Marriage and Family*, 67(4), 1012-1028.
- Adams, G. (1977). Physical Attractiveness, Personality, and Social Reactions to Peer Pressure. *The Journal of Psychology*, 96(2), 287-296.
- Adler, P. A., & Adler, P. (1995). Dynamics of inclusion and exclusion in preadolescent cliques. *Social Psychology Quarterly*, 58, 145–162.
- Aiken, L. (1963). The relationships of dress to selected measures of personality in undergraduate women. *Journal of Social Psychology*, 59(1), 119-125.
- Arnett, J. (2009). *Adolescence and emerging adulthood – 4th edition*. Pearson Prentice Hall. P. 210-240.
- Asch, S. (1956). Studies of Independence and Conformity: 1. A minority of one against unanimous majority. *Psychological Monographs*, 70, 170.
- Beloff, H. (1958). Two forms of social conformity: Acquiescence and conventionality. *The Journal of Abnormal and Social Psychology*, 56(1), 99-106.
- Bishop, J., Bishop, M., Bishop, M., Gelbwasser, L., Green, S., Peterson, E., Rubinsztaj, A., & Zuckerman, A. (2004). Why We Harass Nerds and Freaks: A Formal Theory of Student Culture and Norms. *Journal of School Health*, 74(7), 235-251.
- Brener, N., Collins, J., Kann, L., Warren, C., & Williams, B. (1995). Reliability of the Youth Risk Behavior Survey Questionnaire. *American Journal of Epidemiology*, 141(6), 575-580.
- Brown, B., Clasen, D., & Eicher, S. (1986). Perceptions of Peer Pressure, Peer Conformity Dispositions, and Self-Reported Behavior among Adolescents. *Developmental Psychology*, 22(4), 521-530.
- Brown, B., & Lohr, M.J. (1987). Peer-Group Affiliation and Adolescent Self-Esteem: An Integration of Ego-Identity and Symbolic-Interaction Theories. *Journal of Personality and Social Psychology*, 52(1), 47-55.
- Clasen, D., & Brown, B. (1985). The multidimensionality of Peer Pressure in Adolescence. *Journal of Youth and Adolescence*, 14(6), 451-468.
- Crutchfield, R. (1955). Conformity and Character. *The American Psychologist*, 10(5), 191-198.
- Dielman, T. E., Kloska, D. D., Leech, S. L., Schulenberg, J. E., & Shope, J. T. (1992). Susceptibility to peer pressure as an explanatory variable for the differential effectiveness of an alcohol misuse prevention program in elementary schools. *Journal of School and Health*, 62, 233-237.
- Dijkstra, J.K., & Linderberg, S. (2009). The Relation Between Popularity and Aggressive, Destructive, and Norm-Breaking Behaviors: Moderating Effects of Athletic Abilities, Physical Attractiveness, and Prosociality. *Journal of Research on Adolescence*, 19(3), 401-413.
- Dion, K., & Berscheid, E. (1974). Physical Attractiveness and Peer Perception Among Children. *Sociometry*, 37(1), 1-12.
- Feingold, A. (1992). Good-Looking People Are Not What We Think. *Psychological Bulletin*, 111(2), 304-341.
- Felipe, M., Ossorno Garcia, S., Babarro, J., & Ariaz, R. (2011). Social Characteristics in bullying Typology: Digging deeper into description of bully-victim. *Procedia- Social and Behavioral Science*, 29, 869-878.
- Furmark, T., Tillfors, M., Everz, P. O., Marteinsdottir, I., Gefvert, O., & Fredrikson, M. (1999). Social phobia in the general population: Prevalence and sociodemographic profile. *Social Psychiatry*

- and *Psychiatric Epidemiology*, 43, 416-424.
- Gren-Landell, M., Tillfors, M., Furmark, T., Bohlin, G., Andersson, G., & Svedin, C. G. (2009). Social phobia in Swedish adolescents. *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology*, 44, 1-7.
- Inderbitzen, H., Walters, K., & Bukowski, A. (1997). The Role of Social Anxiety in Adolescent Peer Relations: Differences Among Sociometric Status Groups and Rejected Subgroups. *Journal of Clinical Child Psychology*, 26(4), 338-348.
- Kashdan, T.B., & Herbert, J.D. (2001). Social anxiety disorder in childhood and adolescence: Current status and future directions. *Clinical Child and Family Psychology Review*, 4, 37-61.
- Kiran-Esen, B. (2012). Analyzing Peer Pressure and Self-Efficacy Expectations among Adolescents. *Social Behavior and Personality*, 40(8), 1301-1310.
- La Greca, M., & Harrison, H. (2005). Adolescent Peer Relations, Friendships, and Romantic Relationships: Do They Predict Social Anxiety and Depression? *Journal of Clinical Child and Adolescent Psychology*, 34(1), 49-61.
- La Greca, A., & Lopez, N. (1998). Social Anxiety Among Adolescents: Linkages with Peer Relations and Friendships. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 26(2), 83-94.
- La Greca, A., & Stone, W. (1993). Social Anxiety Scale for Children – Revised: Factor Structure and Current Validity. *Journal of Clinical Child Psychology*, 22(1), 17-27.
- Langlois, J., Kalakanis, L., Rubenstein, A., Larson, A., Hallam, M., & Smoot, M. (2000). Maxims or myths of beauty? A meta-analytic and theoretical review. *Psychological Bulletin*, 126(3), 390-423.
- Lashbrook, J.T. (2000). Fitting in: Exploring the emotional dimension of adolescent peer pressure. *Adolescence*, 35, 747-756.
- Lease, A. M., Kennedy, C. A., & Axelrod, J. L. (2002). Children's social constructions of popularity. *Social Development*, 11, 87-109.
- Lerner, R.M., & Gellert, E. (1969). Body build identification, preference and aversion in children. *Developmental Psychology*, 1, 456 - 462.
- Lewis, M., Hove, C., Whiteside, U., Lee, C., Kirkeby, B., & Oster- Aaland, L. (2008). Fitting In and Feeling Fine: Conformity and Coping Motives as Mediators of the Relationship Between Social Anxiety and Problematic Drinking. *Psychology of Addictive Behaviors*, 22(1), 58-76.
- Reijntjes, A., Thomaes, S., Boelen, P., van der Schoot, M., Orobio de Castro, B., & Telch, M. (2011). Delighted when approved by others, to pieces when rejected children's social anxiety magnifies the linkage between self- and other-evaluations. *Journal of Child Psychology and psychiatry*, 52(7), 774-781.
- Rodkin, P. C., Farmer, T. W., Pearl, R., & Van Acker, R. (2000). Heterogeneity of popular boys: Antisocial and prosocial configurations. *Developmental Psychology*, 36, 14-24.
- Rosen, L., Underwood, M., & Beron, K. (2011). Peer Victimization as a Mediator of the Relation between Facial Attractiveness and Internalizing Problems. *Merrill Palmer Q (Wayne State University Press)*, 57(3), 319-347.
- Santee, R., & Maslach, C. (1982). To Agree or Not to Agree: Personal Dissent Amid Social Pressure to Conform. *Journal of Personality and Social Psychology*, 42(4), 690-700.
- Santor, D., Messervey, D., & Kusumakar, V. (1999). Measuring Peer Pressure, Popularity, and Conformity in Adolescent Boys and Girls: Predicting School Performance, Sexual Attitudes, and Substance Abuse. *Journal of Youth and Adolescence*, 29(2), 163-182.
- Sim, T. (2000). Adolescent psychosocial competence: The importance and role of regard for parents. *Journal of Research on Adolescence*, 10, 49-64.

- Sim, T., & Koh, F. (2003). A Domain Conceptualization of Adolescent Susceptibility to Peer Pressure. *Journal of Research on Adolescence, 13*(1), 57-80.
- Steinberg, L. (1986). Latchkey Children and Susceptibility to Peer Pressure: An Ecological Analysis. *Developmental Psychology, 22*(4), 433-439.
- Steinberg, L. (1987). Single Parents, Stepparents and the Susceptibility of Adolescents to Antisocial Peer Pressure. *Child Development, 58*(1).
- Stewart, S. H., Zvolensky, M. J., & Eifert, G. H. (2001). Negative Reinforcement Drinking Motives Mediate the Relationship between Anxiety Sensitivity and Increased Drinking Behavior. *Personality and Individual Differences, 31*, 157-171.
- Strauss, C., Lease, C., Kazdin, A., Dulcan, M., & Last, C. (1989). Multimethod Assessment of the Social Competence of Children With Anxiety Disorder. *Journal of Clinical Child Psychology, 18*(2), 184-189.
- Teachman, B., & Allen, J. (2007). Development of Social Anxiety: Social Interaction Predictors of Implicit and Explicit Fear of Negative Evaluation. *Journal of Abnormal Child Psychology, 35*, 63-78.
- Thomaes, S., Reijntjes, A., Orobio de Castro, B., Bushman, B., Poorthuis, A., & Telch, M. (2010). I Like Me If You Like Me: On the Interpersonal Modulation and Regulation of Preadolescents' State Self-Esteem. *Child Development, 81*(3), 811-825.
- Vaillancourt, T., & Hymel, S. (2006). Aggression and Social Status: The Moderating Roles of Sex and Peer-Valued Characteristics. *Aggressive Behavior, 32*, 396-408.
- Van Dorsselaer, S., Zeijl, E., De Looze, M., Harakeh, Z., & Vollebergh, W. (2010). Schoolniveau, middelengebruik en riskant seksueel gedrag bij Nederlandse jongeren: Beschrijving en verklaring op basis van de HBSC-studie. In C.T.M. Schrijvers, & A.J. Schuit, *Middelengebruik en seksueel gedrag van jongeren met een laag opleidingsniveau. Aangrijpingspunten voor preventie*. RIVM rapport nr. 270372001/2010, Bilthoven: RIVM.
- Walters, K., & Inderbitzen, H. (1998). Social Anxiety and Peer Relations Among Adolescents: Testing a Psychobiological Model. *Journal of Anxiety Disorders, 12*(3), 183-198.
- Zimbardo, P. G. *Shyness: What it is, what to do about it*. Reading, Mass.: Addison-Wesley, 1977.